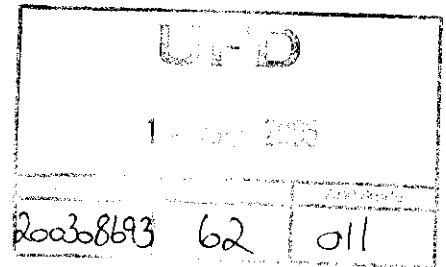

Utdannings- og forskningsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Høring – BIBSYS framtidig organisering og oppgaver

UHR har mottatt i kopi brev fra Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) om høring på rapporten BIBSYS framtidig organisering av oppgaver av 30.11.04. Rapporten er sendt på høring blant annet til UHRs medlemsinstitusjoner. UHR er ikke oppført som høringsinstans, men har overfor departementet signalisert at vi vil sende en uttalelse.

UHR som samarbeids- og fellesorgan for uh-institusjonene, mener at det er viktig spesielt å kommentere de av forslagene i rapporten som omhandler eksterne rammevilkår.

For UHR er det viktig å understreke at BIBSYS har vært et samarbeidsprosjekt som uh-bibliotekene har jobbet fram i fellesskap. BIBSYS har blitt en nasjonal ressurs og er resultat av et "dugnadsarbeid", som både ved og utenfor lærestedene har potensial til å fremstå som en merkevare.

UHR ser samtidig at BIBSYS, som organisasjon og som system, har behov for en evaluering og gjennomgang for fortsatt å være førstevalg når uh-bibliotekene skal velge bibliotekverktøy, der hovedvekten etter hvert dreies mot digitale tjenesteleveranser. UHR er derfor tilfreds med at departementet igangsatte en utredning av BIBSYS. UHR er opptatt av å se hvilke muligheter som ligger i et "nytt BIBSYS", og mener den foreliggende utredningen er et godt grunnlag for å fatte beslutninger om hva organisasjonen skal være og hvordan den skal fungere i årene fremover.

Når det gjelder utredningens forslag som omhandler eventuelle tekniske oppdateringer og hvordan BIBSYS bør jobbe overfor uh-bibliotekene viser UHR til høringsuttalelsene fra våre medlemsinstitusjoner. Det er disse som er i daglig kontakt med BIBSYS, og som har oppfatninger om hvilke endringer som bør skje både når det gjelder selve systemet og forholdet mellom biblioteket som "kunde" og BIBSYS som "leverandør".

Som samarbeids- og fellesorgan for uh-institusjonene skal UHR bidra til utvikling for å fremme høgre utdanning og forskning. BIBSYS er et nøkkelredskap i denne sammenhengen.

UHR avgrensner denne uttalelsen til å gjelde rapportens anbefalinger som omhandler framtidig finansiering av BIBSYS, styrefunksjonen og organisasjonsform. Dette fordi UHR mener at disse rammevilkårene er avgjørende for at BIBSYS fortsatt skal kunne levere kvalitetsprodukter til uh-bibliotekene. Nedenfor følger de av rapportens forslag som omhandler disse forhold, fulgt av UHRs kommentarer.

- *Styrefunksjonen bør profesjonaliseres for å øke beslutningsevnen i organisasjonen. Styret bør sammensettes ut fra bred kompetanse, ikke ut fra representativitet.*

UHR støtter at styrefunksjonen profesjonaliseres. Dagens styre er oppnevnt av UFD etter visse kriterier, men kan allikevel oppfattes som noe vilkårlig og synes ikke å representere et eierskap godt nok. Et profesjonelt styre i BIBSYS har foruten økonomisk og organisatorisk kompetanse også god innsikt i bibliotekenes strategi- og tjenesteutvikling. UHR understreker at styresammensetningen ikke må være et resultat av sektorinteresser.

- *BIBSYS' nasjonale oppgaver bør framheves og vektlegges i større grad enn hittil. BIBSYS representerer et nasjonalt gode som bør sikres og ivaretas som en sentral nasjonal oppgave i kraft av å være et system basert på og bygget opp omkring en sentral felles katalog. BIBSYS formål bør endres i tråd med dette.*

UHR støtter at de nasjonale oppgaver som BIBSYS utfører må løftes fram, men understreker at dette ikke må skje på bekostning av de oppgaver BIBSYS skal utføre for universitets- og høyskolebibliotekene. UHR viser i denne sammenheng til mandatet hvor det klart signaliseres at BIBSYS primært skal være et redskap for universitets- og høyskolesektoren.

Det er grunn til å understreke at BIBSYS også brukes utover undervisnings- og forskningsvirksomheten ved institusjonene. Den tilgangen som samfunnet får gjennom BIBSYS til uh-bibliotekenes samlinger er av betydelig verdi, og presenteres for allmennheten som en samlet ressurs over innholdet i norske fag- og forskningsbiblioteker.

Utvikling av en norsk policy av digitale bibliotek tjenester har i det vesentlige vokset fram gjennom praksis i BIBSYS, heller enn gjennom forankring i en overordnet nasjonal strategi. Det er klart behov for en mer helhetlig nasjonal tenkning med overskriften "Norsk digitalt bibliotek". Her må BIBSYS ha en sentral rolle i en nasjonal tenkning der oppgaven er å utforme et overordnet strategidokument som skisserer en helhetlig utvikling av en samlet biblioteksektor. Det er lite tilfredstillende å fastsette BIBSYS nasjonale oppgaver i framtiden i nåværende situasjon før disse spørsmål er avklart. Disse spørsmål bør avklares snarest.

- *Deler av BIBSYS' basisoppgaver bør defineres som en del av en nasjonal infrastruktur som finansieres direkte fra sentrale myndigheter. Utvalget mener finansieringen av BIBSYS må settes i en større sammenheng. En infrastruktur for forskning og høyere utdanning som skal tjene hele sektoren, må finansieres på en måte som fordeler utgiften over hele den sektoren den betjener.*
- *BIBSYS bør finansieres etter en tredelt modell:*
 - *En del av basisfinansieringen knyttes til BIBSYS' nasjonale funksjoner.*
 - *En del knyttes til avgifter fra medlemsinstitusjonene.*
 - *En del knyttes til prosjektbasert finansiering, dvs oppdrag som utføres for eller på vegne av et antall bibliotek eller andre.*

Som nevnt over støtter UHR at de nasjonale oppgaver BIBSYS utfører skal vektlegges. Som en konsekvens av dette er det naturlig at en del av bevilgningen finansieres direkte fra sentrale myndigheter. Den sentrale bevilgningen bør gis ved behandling av statsbudsjettet hvert år. Bevilgningen knyttes direkte mot drift av BIBSYS som et felles system for bibliotekene i uh-sektoren, og mot nødvendige utviklingskostnader for dette felles driftssystemet. BIBSYS kan med fordel stå for driften av en rekke baser, også kommersielle produkter, og gi støtte for de applikasjoner som driftes. Et eksempel er en bibliotekportal for medlemsinstitusjonene.

UHR støtter videre rapportens forslag til ny tredelt finansieringsmodell. Den vil gjøre BIBSYS i stand til å levere basistjenester og samtidig utvikle nye produkter mot betaling og på oppdrag etter en kost-/nytte vurdering hos den enkelte medlemsinstitusjonen. For bibliotekene vil denne

modellen også vise hva man får igjen for medlemsavgiften til BIBSYS, og kjøp av tilleggstjenester vil ha en pris bibliotekene kan forholde seg til.

- *Utvalget anbefaler at aksjeselskap blir valgt som framtidig organisasjonsform for BIBSYS. BIBSYS står overfor betydelige teknologiske utfordringer som vil stille store krav til styringsevne og finansiering. Utvalget mener aksjeselskapsformen i større grad enn forvaltningsorganformen vil kunne effektivisere styringsevnen og arbeidet med finansiering av framtidige utviklingsoppgaver.*

Når de gjelder organisasjonsform sier rapporten at det som en følge av føringer i mandatet i realiteten er to mulige organisasjonsformer som skal vurderes: BIBSYS som forvaltningsorgan under NTNU og BIBSYS som aksjeselskap, eiet av staten eller et delt eierskap mellom flere statlige institusjoner.

Rapporten anbefaler aksjeselskapsformen. Dette er en vurdering som UHR er enig i. UHR mener at aksjeselskapsformen er den mest hensiktsmessige i forhold til de endringene som BIBSYS skal gjennomføre og den nye rollen som er forventet av organisasjonen.

- *Utdannings- og forskningsdepartementet bør stå som eier av BIBSYS som aksjeselskap. Utvalget mener at BIBSYS er en viktig nasjonal infrastruktur for hele biblioteksektoren. Utdannings- og forskningsdepartementet og kirke- og kultur departementet må derfor vurdere om Kirke- og kulturdepartementet også bør delta på eiersiden eller sikres innflytelse på annen måte.*

Med grunnlag i forslaget om omdanning av BIBSYS fra å være organisert som en enhet under NTNU til aksjeselskap, viser UHR til rapportens diskusjon omkring spørsmålet om eierskap. To modeller er skissert, eneeierskap ved UFD, eller delt eierskap mellom UFD og Kultur- og kirke departementet (KKD). Det er viktig at den organisasjonsform som blir valgt sikrer et effektivt kunde-/leverandørforhold, sikrer gode basistjenester, gir høy kompetanse og sikrer frihet til å videreutvikle tjenestetilbud til bibliotekene. Det baseres på kommersielle løsninger, åpen kildekode eller egenutvikling, avhengig av hva som vurderes mest hensiktsmessig i de enkelte tilfeller.

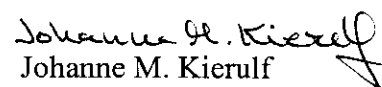
Det er UHRs klare oppfatning at UFD må være eneeier, og UHR ser ikke på et delt eierskap mellom UFD og KKD som et alternativ. Denne vurderingen bygger på rapportens beskrivelse av de store utviklingsoppgaver og den rolleendringen BIBSYS står overfor. Med UFD som eneeier blir forankring av øverste ansvar tydelig og beslutningsprosessene ikke for kompliserte.

UHR støtter rapportens syn om at Nasjonalbiblioteket, underlagt KKD, må sikres innflytelse. Med UFD som eneeier kan dette skje ved å vedtektsfeste at Nasjonalbiblioteket skal ha rett til å oppnevne et eller flere styremedlemmer i aksjeselskapet.

Vennlig hilsen

Ola Stave
generalsekretær

Johanne M. Kierulf
rådgiver